

Bogatstvo multikulturalnosti

 p-portal.net/bogatstvo-multikulturalnosti/

Marija Mičić / P-portal.net

December 31, 2020

Gotovo trećinu stanovništva u Srbiji čine nacionalne manjine. Po tome je posebna uprava Vojvodina s najbrojnijim etničkim zajednicama i obrazovnom tradicijom na materinskim jezicima i pismima tih zajednica. Poslije devedesetih godina došlo je do izvjesnih promjena u međuljudskim odnosima i etničkim strukturama, međutim, to i dalje ostaje prostor na kojem se susreće mnogo tradicija i kultura i prostor za koji se i dalje vezuju pojmovi multikulturalizma i tolerantnosti.

Maternji jezik – osnova identiteta

Upravo na prostoru Vojvodine najdostupnije je i najzastupljenije obrazovanje na manjinskim jezicima. A obrazovanja na materinskom jeziku i pismu u Srbiji dostupno je trenutno za albansku, bošnjačku, bugarsku, mađarsku, rumunjsku, rusku, slovačku i hrvatsku nacionalnu manjinu. Ovim nacionalnim manjinama omogućeno je i ostvarivanje odgojno obrazovnog rada u predškolskim ustanovama. Učenicima koji se obrazuju na srpskom jeziku i pismu omogućeno je i pohađanje šesnaest izbornih predmeta jezika i govora s obilježjima kulture manjine, a kako je osobnost, potencijal, tradicija i osobni identitet uvijek najlakše izraziti na materinjem jeziku, u izborniku predmeta našli su se čak i predmeti bunjevačkoga i vlaškoga jezika i pisma.

Svi osnovnoškolski i srednjoškolski obrazovni modeli u Republici Srbiji uključuju i srpski jezik i kulturu, a kada su u pitanju obrazovne mogućnosti na visokoškolskoj razini, onda je tu Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, koji od svog osnivanja realizira studijske programe na jezicima nacionalnih manjina. Završetkom ovog fakulteta studenti,

osim nastavničkih kompetencija, stječu i znanja za druga prepoznatljiva zanimanja poput prevoditeljstva, lektoriranja ili rada u medijskim kućama. Na taj način studenti imaju priliku što bolje savladati vještine koje su im potrebne i za buduću poslovnu participaciju.

U Ministarstvu prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije ističu da je studentima omogućeno da koriste stručnu literaturu na jezicima nacionalnih manjina iz bogatog bibliotečkog fonda Biblioteke Filozofskog fakulteta. Pored toga, u okviru Centra za jezike Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, studenti mogu da jačaju svoje jezičke kapacitete i uče stručnu terminologiju koja im je potrebna za daljnji profesionalni razvoj.

I Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu nudi brojne mogućnosti. Riječ je o jedinstvenoj visokoobrazovnoj instituciji na kojoj se mogu naučiti čak 35 strana jezika: albanski, bugarski, mađarski, makedonski, njemački, rumunski, slovački, slovenski, ukrajinski, češki, romski, znakovni jezik,...

„S ciljem osposobljavanja većeg broj kadrova za unapređivanje kvaliteta obrazovanja na jezicima nacionalnih manjina, u okviru Filološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu formiran je Studijski program ‘Jezik, književnost, kultura’ koji omogućava da student bira predmete u zavisnosti od odabranog usmerenja i sopstvenih interesovanja. Za svako usmerenje postoji skup obaveznih grupa predmeta i izbornih predmeta, a studenti mogu učiti jezike i književnosti s drugih studijskih programa koji su označeni kao zajednički. Studije su usklađene sa najvišim akademskim standardima sticanja znanja i kompetencija za obavljanje profesija od važnosti za opštu i informacionu pismenost i kulturu“, pojašnjavaju nam u Ministarstvu.

Uskoro i Lektorat za hrvatski jezik

Međutim, postoje i daljnji planovi za unaprijeđenje visokoškolskog obrazovanja pa tako iz Ministarstva nauke, prosvete i tehnološkog razvoja kao jedan od strateških ciljeva Republike Srbije navode osnivanje lektorata za hrvatski jezik na Univerzitetu u Novom Sadu.

„Ova aktivnost planirana je u Akcionom planu za pregovaračko poglavlje 23. Filozofski fakultet realizuje Program za sticanje kompetencija iz hrvatskog jezika, kulture i književnosti sa metodikom rada u okviru Centra za usavršavanje nastavnika u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju. Program je koncipiran tako da polaznicima osigura sticanje znanja i veština potrebnih za kompetentno obavljanje nastavnoga rada na hrvatskom jeziku na nivou predmetne i razredne nastave i realizaciju predškolskih aktivnosti u skladu sa Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja. Program realizuje nastavnik/lektor hrvatskog jezika i književnosti kao izvorni govornik hrvatskog jezika“, detaljnije su pojasnili iz Ministarstva i dodali da je u Program u tekućoj akademskoj godini upisano sedam kandidata.

Poraznih 5 %

Mogućnosti i prilike za obrazovanje postoje, ali koje se metode najčešće provode u obrazovnom procesu nacionalnih manjina u Srbiji kako bi se istovremeno očuvao identitet i spriječila segregacija pitali smo predsjednicu Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasnu Vojnić**.

„Od strane vlasti najčešće su to projekti koji za cilj imaju razvijanje svijesti jednih o drugima, dakle, multikulturalnost nasuprot interkulturalnosti – Koračajmo zajedno, Upoznajmo jedni druge i slično i oni su uglavnom usmjereni na manjinske zajednice. Ono što izostaje jesu sustavne mjere koje vode interkulturalnosti, napose u kurikulumima za nastavu na srpskom jeziku koji su nacionalno ekskluzivni. No, ne bih se usudila reći da segregacija u pravom smislu postoji. U obrazovnom sustavu čak i ne nedostaje puno da se prihvaćanje različitosti dogodi u punom kapacitetu. No, pomaci najprije moraju nastati na vrhu – pozitivna kampanja o nastavi na jezicima nacionalnih manjina, poruke bogatstva različitosti i oslobađanja od straha da će rast drugoga ugroziti vlastitu veličinu“, istaknula je Vojnić.

Jasna Vojnić, foto Patrik Maček, PIXSELL

Po riječima naše sugovornice, planska segregacija nacionalnih manjina u sklopu

školskog sustava nije zamijećena niti kod jedne nacionalne manjine, više je to suprotan slučaj na djelu, odnosno asimilacija, kojom se gubi nacionalni identitet djece.

„Odjeli na manjinskim jezicima se nalaze u sklopu škola u kojima se odvija i nastava na većinskom jeziku i djeca lakše nego odrasli prihvaćaju postojanje različitosti te činjenicu da u njihovu školu idu i djeca koja nastavu imaju na drugom jeziku, a na odmorima i izvannastavnim aktivnostima se svi druže i razumiju“, ističe Vojnić i dodaje da je broj djece iz hrvatske zajednice koja pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku ipak porazan – svega 5 %.

Kod drugih nacionalnih manjina taj postotak je puno veći, između 50 % i 80 %, ali su one, kako ističe Vojnić, rasterećene posljedica nedavnih povijesnih događanja i naviknute na pozitivne poruke s vrha međusobnih država, kakve su se, po njezinim riječima, u ovom slučaju tek odnedavno pojavile.

Nastava na daljinu za sve

Iz Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja potvrđuju vrlo dobro snalaženje u tijeku epidemiološke situacije, kao i cjelokupnu prilagodbu nastave na daljinu za djecu pripadnike nacionalnih manjina.

„Ministarstvo je primenilo poseban operativni plan za realizaciju nastave na jezicima nacionalnih manjina, kao i za dodatnu podršku u obrazovanju učenika iz osjetljivih društvenih grupa. Uporedo sa nastavom na daljinu na srpskom jeziku, realizovana je i nastava na daljinu za učenike koji celokupnu nastavu pohađaju na svom maternjem, odnosno jeziku nacionalne manjine. U obezbeđivanju što većeg broja i što kvalitetnijih

digitalnih i drugih onlajn resursa za realizaciju nastave na daljinu na jezicima nacionalnih manjina, Ministarstvu su značajnu podršku pružili nacionalni saveti nacionalnih manjina. Pored toga što svi učenici imaju mogućnost da prate časove na srpskom jeziku na kanalima RTS2, RTS3 i RTS Planeta – što predstavlja i dodatno učenje srpskog kao maternjeg jezika, u saradnji sa Radio-televizijom Vojvodina i manjinskim medijima, a počelo je snimanje i emitovanje časova maternjeg jezika, na svih osam jezika nacionalnih manjina na kojima se izvodi celokupna nastava. Pored javnih servisa RTS i RTV, u ovaj veoma značajan zadatak snimanja i emitovanja uključili su se i drugi privatni, manjinski i lokalni mediji“, ističu u nadležnom Ministarstvu.

Obrazovanje nastavnika ključno

Unatoč epidemiološkoj situaciji i neplaniranim okolnostima, kao što je bilo uvođenje nastave na daljinu, a potom i prilagodba nastave na manjinskim jezicima, postoje i dodatni planovi za obrazovanje nacionalnih manjina na razini države. Tako je Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja pokrenulo inicijativu za izradu novog strateškog dokumenta – Strategije za razvoj obrazovanja do 2027. godine.

„I ovaj dokument, kao i još uvek važeća Strategija razvoja obrazovanja 2020, prepoznaje značaj rada na unapređivanju dostupnosti i jačanju kvaliteta obrazovanja na jezicima nacionalnih manjina. Novi strateški dokument posebno podvlači važnost inicijalnog obrazovanja nastavnika na maternjem jeziku radi obezbeđivanja kvalifikovanog obrazovnog kadra, zatim jačanja stručnog usavršavanja, kao i razvijanje modela dvojezične nastave, na srpskom i jeziku nacionalne manjine“, najavljuju iz Ministarstva i dodaju da spomenuti dokument predviđa i niz mjera i aktivnosti koje trebaju dovesti i do boljeg poznavanja kulture nacionalnih manjina od strane većinske zajednice i razvoja interkulturalnog obrazovanja kroz međupredmetni pristup redovnoj nastavi i vannastavnim aktivnostima.

Problema u primjeni zakona, kao i svugdje, ima, a ostvarivanje prava na službenu upotrebu jezika i pisma nacionalnih manjina u Srbiji prati Savjet Europe.

Tako prošlogodišnje izvješće Odbora ministara Savjeta Europe navodi da je Srbija ostvarila napredak u obuci nastavnika za nastavu na manjinskim jezicima, s tim što, kako su istaknuli, zabrinjava postojanje relativno visokih pragova za formiranje manjinskih odjeljenja u školama. U izvješću se navodi da je napredak ostvaren i u objavljivanju udžbenika, radio i televizijskim emisijama i brojnim kulturnim aktivnostima na manjinskim jezicima.

Ranija istraživanja beogradskih i novosadskih sociologa i politologa **Dušana Pavlovića** i **Ljubinka Pušića** navode sve manje lokalnih zajednica u kojima ljudi koriste jezike drugih nacionalnosti, no unatoč tome Republika Srbija primjenjuje politiku multikulturalnog građanstva i priprema buduće mjere za obrazovanje nacionalnih manjina, ali i obrazovanje većinske zajednice o nacionalnim manjinama. Ostvarivanje prava na obrazovanje djece pripadnika nacionalnih manjina trebalo bi se shvatiti kao modernitetski proces koji pruža obećavajuću i korisnu podlogu za generalno

uspostavljanje uređenja u multietničkim društvima. Time se doprinosi i društvenoj koheziji, smanjenju etničke distance i osnaživanju ukupnih društvenih resursa za čuvanje identiteta nacionalnih manjina.

Tekst je objavljen u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije.

Donirajte za stipendiranje učenika i studenata slabijeg imovinskog stanja!

DONIRAJ